

ZILLEGHEM

Torhoutsesteenweg ter hoogte van de fabrieken Flandria en Superia (foto Meny)

DRIEMAANDELIJKS TIJDSCHRIFT

30ste jaargang nr 1

januari-februari-maart 2009

verantw. uitg.: B. Denys, Klaprozenlaan 13, 8210 Zedelgem

ZILLEGHEM

HANDELINGEN VAN DE KRING
VOOR HEEMKUNDE EN GESCHIEDENIS
“PASTOOR RONSE”

DRIEMAANDELIJKS TIJDSCHRIFT

INHOUD

Broeder Filip overleden, p.3

CAPPON Géry

*Historisch-demografisch cijfermateriaal van
Aartrijke uit de 18de eeuw: Nuptialiteit*. p. 4

KEMPINCK André

Zedelgem anno 1937 (4/5) Sectie D. p. 17

DECOCK Roland

Warme voeten op de stoof. p. 30

januari-februari-maart 2009 – 30ste jaargang nr. 1

REDACTIE EN BEHEER

Bertrand Denys
Patrick Arnou
Johan Braet
Géry Cappon
Victor Deceuninck (+)
André Ramon

Klaprozenlaan 13, 8210 Loppem
B.J. Lievensstraat 12, 8210 Zedelgem
Wantestraat 136, 8310 Assebroek
Patrijzenhoek 9, 8210 Zedelem
Mariastraat 7, 8000 Brugge
Prof. Nelisstraat 20, 8211 Aartrijke

WEBSITE: bloggen.be/heemkundezedelgem

LIDMAATSCHAP: € 7,50

Rek. 001-0771018-41 of 738-1172056-27
Heemkundige Kring "Pastoor Ronse"
Zedelgem

SECRETARIAAT:

A. Ramon, Prof. Nelisstraat 20, 8211 Aartrijke
Tel.: 050 / 20 94 95 – Fax: 050 / 20.94.95

ABONNEMENTEN:

P. Arnou, B.J. Lievensstraat 12, 8210 Zedelgem
Tel.: 050 / 20 98 58 – Fax: 050 / 20 95 01

Studies verschenen in "Zilleghem"
of uittreksels daarvan, mogen niet
gebruikt noch aangehaald worden
zonder te verwijzen naar dit
tijdschrift en de auteur.

Ieder auteur is verantwoordelijk
voor de inhoud van zijn artikels

Verantw. uitgever: Bertrand Denys, Klaprozenlaan 13, 8210 Loppem

Broeder Filip overleden

Nadat de teksten van dit nummer van *Zilleghem* al bij de drukker lagen, vernamen wij het overlijden van onze collega en redacteur Victor Deceuninck (broeder Filip CFX). Hij zou op 11 april tachtig zijn geworden. Wij hadden al een dankwoord geschreven voor het vele werk dat hij voor *Zilleghem* presteerde en hem veel sterkte toegewenst in het dragen van zijn ziekte. Wij werden echter in snelheid genomen door de dood. Aan het dankwoord moeten wij nu een in memoriam toevoegen.

Sinds Allerheiligen 2008 was hij fysiek op de sukkel en werd opgenomen in het AZ Sint-Jan. Daar onderging hij nog voor Kerstmis een heelkundig ingrijpen en op oudejaarsdag mocht hij terug naar zijn vertrouwde stek in de Brugse Mariastraat. Hoewel de vooruitzichten eerder somber uitgetekend waren, droeg hij zijn fysieke en geestelijke pijn op een moedige manier. Bij elk wekelijks bezoek werden de stille momenten wat talrijker en langer. Zijn lichte vorm van flegma en humor verloor hij echter niet. Toen ik hem bij ons laatste gesprek nog wou oppeppen en hem zei: “Mocht ik ons Heer zijn dan deed ik nu een mirakel”, antwoordde hij prompt: “Dan zouden er nu wel veel oude ventjes rondlopen”.

Een tijdje geleden al had hij zijn digitaal archief van de heemkundige kring overgemaakt. In het laatste artikel dat hij voor mij opsloeg, zette hij nog een vergeten punt achter een bepaalde zin met de kwinkslag “en dit was dan mijn laatste werk voor *Zilleghem*”. En dat hij bergen werk en vele uren gepresteerd heeft, zullen wij nooit vergeten. In een volgende *Zilleghem* komen wij daar op terug.

Wij wensen onze goede collega en medestichter van onze vereniging een vredige rust toe.

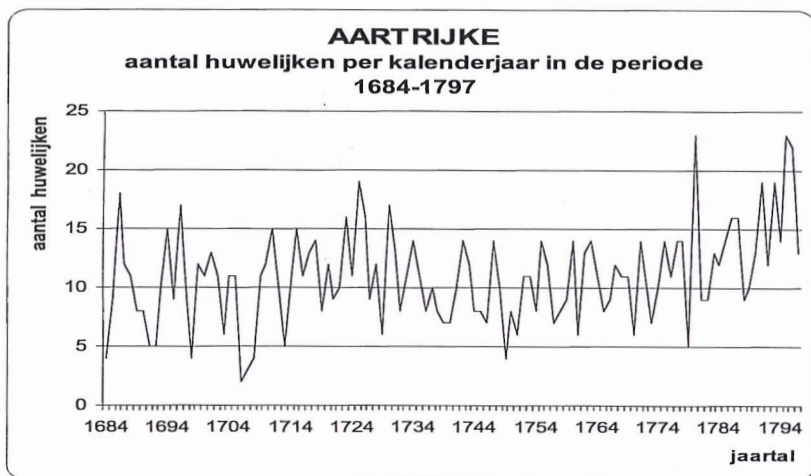
Namens het bestuur
Bertrand Denys, voorzitter

Historisch-demografisch cijfermateriaal van Aartrijke uit de 18de eeuw

NUPTUALITEIT

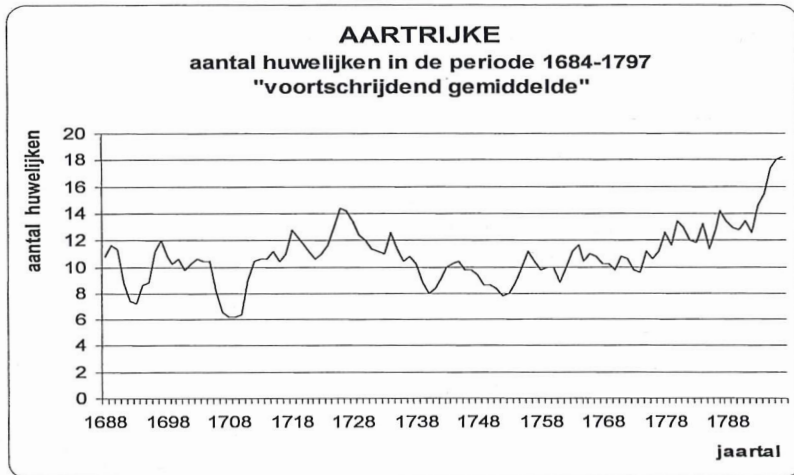
Niettegenstaande dat de beschikbaarheid aan gegevens voor het *Ancien Régime* in vergelijking met de Burgerlijke Stand (vanaf 1797) laag uitvalt, is een demografisch onderzoek m.b.t. huwelijksgedrag toch enigszins mogelijk. Bij het voorliggende onderzoek zijn de parochieregisters en een bevolkingstelling uit 1748 als bronmateriaal aangeboord.

Aantal huwelijken

Figuur 1

Figuur 1 (vorige pagina) geeft het jaarlijkse aantal huwelijken in Aartrijke in de periode 1684-1797 weer, waarbij jaarlijks gemiddeld 11 huwelijken werden gesloten. Op het einde van de 18de eeuw worden twee pieken vastgesteld: met name 23 huwelijken per jaar. Om de trendvorming beter te visualiseren, wordt deze grafische voorstelling tot een voortschrijdend gemiddelde omgevormd, wat in figuur 2 naar voor wordt gebracht.

Figuur 2

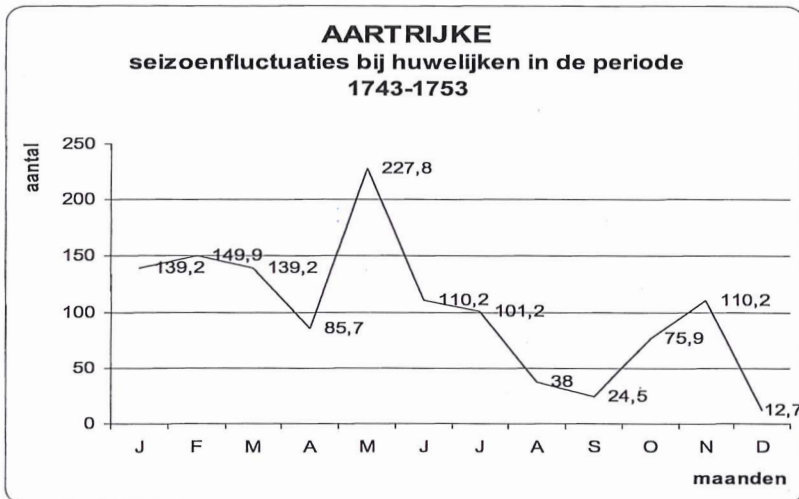
Tot 1750 vertoont de grafiek een grillig verloop met meerdere *ups and downs*. Na de Oostenrijkse Successieoorlog komt er meer stabiliteit in het maatschappelijke leven en verbeteren de economische activiteiten en wordt een trend in het aantal huwelijken ingezet. In de tweede helft van de 18de eeuw is er een continue stijging. De demografische motor is op gang

getrokken en de bevolkingsexplosie is een feit, waarbij de bevolking in onze regio's zal verzesvoudigen.

Bruto huwelijkscoëfficiënt

De bevolkingstelling van 1748 en het aantal huwelijken uit de periode 1743-1753 dienen als uitgangspunten voor de bepaling van de bruto huwelijkscoëfficiënt. De calculatie levert een waarde van 11 huwelijken per duizend inwoners op. In de crisisperiode van de jaren '40 van de 19de eeuw viel deze coëfficiënt op een peil van nauwelijks 6,3 terug.

Seizoenfluctuaties

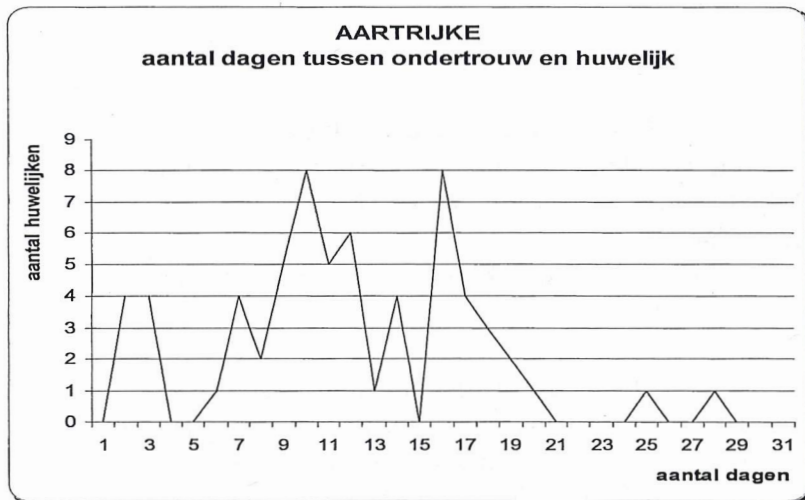
Figuur 3

Figuur 3, berekend en opgesteld aan de hand van daggemiddelden, illustreert duidelijk dat o.a. de kerkelijke

voorschriften door de bevolking goed werden opgevolgd: in de vastenperiode (eind maart en april) en in de advent waren trouwpartijen zeer uitzonderlijk. Het was trouwens de geestelijkheid zelf die de huwelijken voltrokken. Ook in de zomerperiode (juli – augustus - september), gekenmerkt door zijn drukke agrarische activiteiten op het platteland was er geen tijd voor huwelijksfeesten.

Bij vergelijking van de twee extreme waarden (mei en december), wordt een verhouding van 18 bekomen. M.a.w. in de maand mei wordt tot 18 keer meer dan in december getrouwd.

Ondertrouw

Figuur 4

Bij het kerkelijke huwelijk wordt de eigenlijke trouw door een ondertrouw voorafgegaan, wat als *matrimonium sponsalia* wordt betiteld. De volgende grafiek toont de periode -in dagen

uitgedrukt-, die de ondertrouw de trouw (*matrimonium contraxerunt*) voorafgaat.

Deze periode bedraagt in hoofdzaak nauwelijks twee tot drie weken.

Huwelijkscoëfficiënten

De bevolkingsevolutie, een inschatting van het toekomstige bevolkingscijfer, is een belangrijk gegeven. Hiervoor moet op enkele coëfficiënten teruggevallen worden, waarbij als uitgangspunt de vrouw centraal staat. Bovendien leidt micro-onderzoek aan de hand van voldoende gezinsreconstructies tot enkele merkwaardige resultaten, die ook hierna aan bod zullen komen.

Beschikbare vruchtbaarheid (I_m)

De bepaling van de beschikbare vruchtbaarheid in Aartrijke, die 0,641 bedraagt, is gebaseerd op de volkstelling van 1748. Dit betekent dat 61 procent van de Aartrijkse vrouwen in de leeftijdsgroep 15-49 zijn gehuwd. In absolute waarde bedraagt die groep 159 vrouwen.

Huwelijksvruchtbaarheid (I_g)

Deze belangrijke index kan voor Aartrijke niet bepaald worden, omdat voor 1748 de leeftijd van elke gehuwde vrouw onbeschikbaar is. Deze index geeft een beeld over het al dan niet gebruik van anticonceptiva. Als referentie worden de gegevens van de Hutterieten aangewend, een Amerikaanse sekte uit de jaren 1920 die geen anticonceptiva toeliet.

Geboortecijfer (If) en onwettige geboorten (Ih)

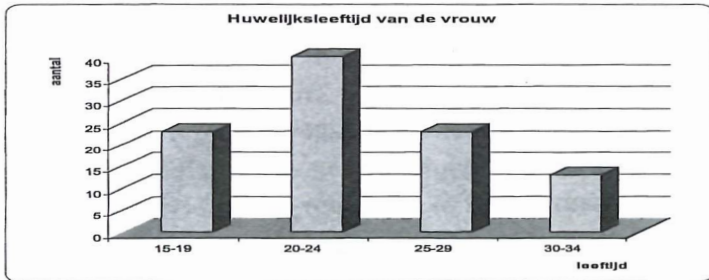
Ook hier, spijtig genoeg, kunnen bij gebrek aan dezelfde basisgegevens deze beide indices voor Aartrijke in 1748 niet worden bepaald. Om toch enig idee te krijgen over het aantal onwettige geboorten, worden over een periode van 15 jaar (1741-1755) nauwelijks 8 gevallen geteld. Dit is een eerste indicatie, die een uiterst lage Ih-index laat vermoeden.

Micro-onderzoek

Aan de hand van een reeks gezinsreconstructies worden enkele facetten van het gedrag van de echtgenoten belicht en geïnterpreteerd. Bij elke reconstructie worden enkele principiële restricties m.b.t. de vrouw ingebouwd: het moet haar eerste aangegaan huwelijk zijn, haar geboortedatum moet exact gekend zijn, alsook de duur van haar huwelijk.

Huwelijksleeftijd

Op basis van een ruime steekproef impliceert de jonge leeftijd waarop de vrouw huwt, dat de beschikbaarheid van de vruchtbaarheid ten volle wordt benut, tenminste bij afwezigheid van elke vorm van anticonceptiva. Figuur 5 (volgende pagina) toont de jonge leeftijd aan. In crisistijden (vb. 1845-1850) worden huwelijken uitgesteld en soms afgesteld, waardoor uiteraard de nataliteit gevoelig daalt.

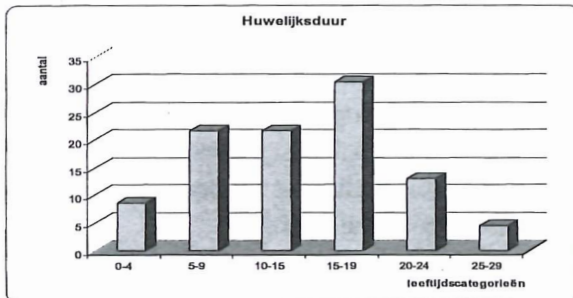

Figuur 5

Huwelijksduur

In een vorige bijdrage ¹ is al voldoende op de lage levensverwachting gewezen. Een zilveren, laat staan een gouden bruiloft behoorden voor onze voorouders tot het rijk van de dromen. En dit niettegenstaande de strikte naleving van de kerkelijke voorschriften: *‘in goede en kwade dagen, tot de dood ons scheidt’*.

De steekproef leert ons dat de gemiddelde huwelijksduur slechts 13 jaar en 7 maanden bedroeg. Is dit de *natuurlijke* huwelijksduur, die echtscheidingen niet aan de orde laten komen?

Figuur 6

¹ CAPPON, Géry *Historisch-demografisch cijfermateriaal van Aartrijke uit de periode 1744-1778* in Zilleghem, jg (2008) nr.3 p.

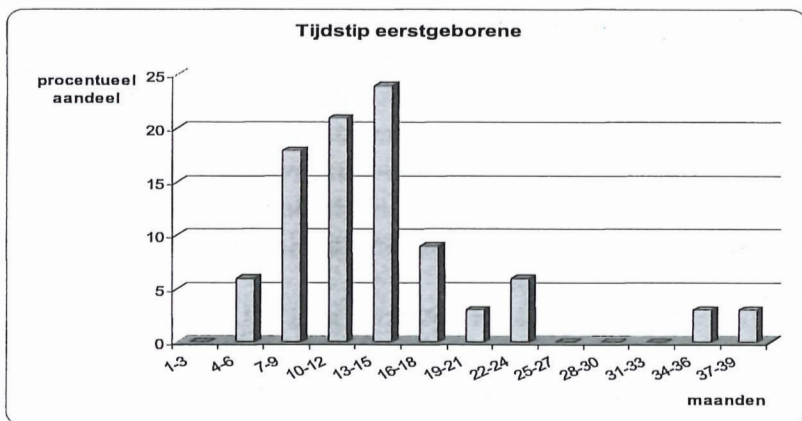
Een zilveren bruiloft kan in nauwelijks 4,4 procent van de huwelijken worden gevierd. De steekproef levert een spreiding begrepen tussen 3j 1m en 27j 5m op. Deze situatie geeft directe aanleiding tot een 'markt' van vele weduwnaars en weduwen, zodat de overgrote meerderheid van de bevolking tot minstens tweemaal toe getrouwd is en waardoor gemengde gezinnen van halfbroers en halfzussen ontstonden. Weliswaar stond een weduwe in vergelijking met weduwnaars in de meest netelige positie: zij met haar kinderen waren niet erg als partner gegeerd. In 1748 telde Aartrijke 26 weduwen tegenover drie weduwnaars. Bovendien moest zij, vooraleer een nieuw huwelijk te sluiten, een wachttijd van negen maanden doorlopen ... Weduwnaars daarentegen waren in de kortste keren hertrouwd en dan nog meestal met een jong ongehuwd meisje. *Een ouwe bok lust ook wel eens een groen blaadje...*

Bij wijze van voorbeeld hertrouwde in 1771 Frans Emmanuel Delanoye twee maanden na het overlijden van zijn vorige echtgenote Maria Anna Vanslembroeck. Weduwe Catharina Vanhoutte hertrouwde in 1753 zeven weken na het overlijden van haar man Korneel Tilleman in plaats van de wachttijd van negen maanden te respecteren! Dit kon, omdat zij haar laatste kind bij Korneel Tilleman postuum ter wereld heeft gebracht. Korneel Tilleman stierf vijf dagen voor de bevalling!

De eerstgeborene

Bijzondere aandacht gaat uit naar het tijdstip, waarop het eerste kind wordt geboren, alweer om de toepassing van de kerkelijke voorschriften te toetsen: *geen seks voor en buiten het huwelijk...* Dezelfde steekproef leert ons dat 24 procent van de eerstgeborenen te vroeg het levenslicht zagen. De (Aartrijkse) meisjes waren dus niet zo preuts als wel eens wordt gedacht. Bovendien is dit geregistreerde cijfer het absolute minimum...

De plaatselijke geestelijkheid had de gewoonte om –al dan niet op een directe wijze- navraag te doen naar de natuurlijke vader. Met toepassing van de ordonnantie uit 1778 door Maria-Theresia van Oostenrijk moesten alle onwettige geboorten geregistreerd worden zonder dat hierbij navraag naar het vaderschap mocht worden gedaan.

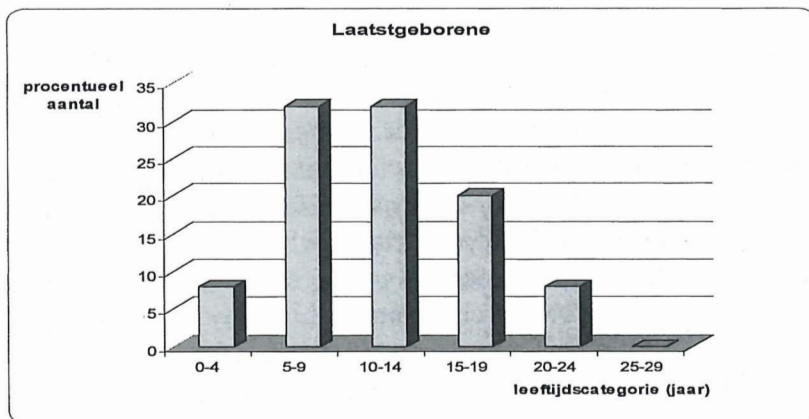
Figuur 7

Uit figuur 7 (vorige pagina) blijkt dat de eerste bevalling zich concentreerde tussen de 8ste en de 15de maand na het huwelijk.

De laatstgeborene en de menopauze

Het tijdstip waarop de jongste telg in een gezin geboren wordt, is goed vergelijkbaar met de huwelijksduur. Beide waarden liggen bijzonder dicht bij elkaar. Gemiddeld vindt de laatste bevalling plaats na 12 jaar en 3 maanden huwelijk, terwijl de gemiddelde huwelijksduur slechts 1 jaar en 4 maanden meer bedraagt. Dit impliceert dat over de gehele huwelijksduur de vrouw ‘voltijds’ zwanger is.

Hieruit kan eveneens de leeftijd bepaald worden, waarop de menopauze intreedt. Het onderzoek laat de leeftijd begrepen tussen 41 en 44 jaar optekenen.

Figuur 8

Dit brengt ons bij de gevreesde kraambedsterfte, die -algemeen aangenomen- binnen zes weken na de bevalling plaatsvindt. Hierbij enkele voorbeelden uit de onderzoeksperiode: Susanna Desendere, Godeliva Devacht, Maria Rosseel en Cecilia Boone.

naam	A	B	C	D	E
Desendere	43	14-10-1758	09-10-1758	5	6
Devacht	36	17-11-1747	28-10-1747	20	3
Rosseel	37	18-04-1762	12-03-1762	37	7
Boone	35	17-12-1757	25-11-1757	22	5

Legende

A: leeftijd van de moeder;

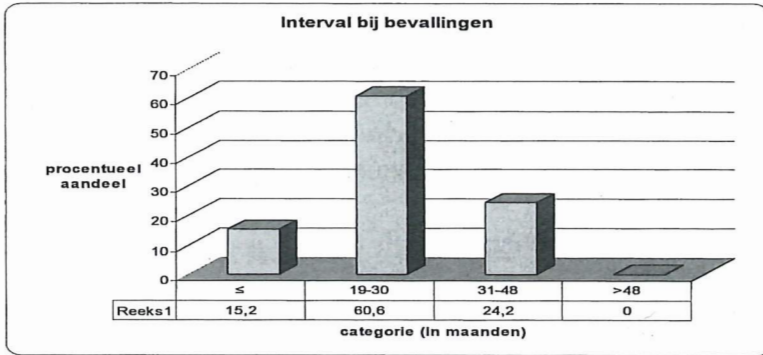
B: overlijdensdatum van de moeder;

- C: datum van de laatste bevalling;
D: aantal dagen tussen de bevalling en het overlijden;
E: totaal aantal bevallingen.

Interval tussen twee bevallingen

Grosso modo mag een interval van 2 à 3 jaar tussen twee opeenvolgende bevallingen worden aangenomen. Deze relatief lange tussenperiode wordt in de literatuur verklaard als een gevolg van de lactatieperiode, meestal één jaar, waardoor de vrouw een natuurlijke steriliteit ontwikkelt. Uiteraard wordt hier met het gebruik van anticonceptiva geen rekening gehouden, die toen in onze regio's vrijwel onbestaande waren. Toch mag dit fenomeen niet helemaal worden uitgesloten. Het kruidenboek van Dodoens (1517-1585), waarin ook dit onderwerp aan bod komt, is hiervan een sprekend voorbeeld. Dodoens beschrijft de eigenschappen van de savelboom als een vruchtafdrijvend kruid: *oock de maenstonden geweldichlyken voortcomen ende dryft de secondinen ofte naergeboorten uuten lyve als sy te lange achter blyven nae het baren, ende jaegt insghelycx oock de doode vrucht uut de moeder, selfs hy is de levende vrucht seer schadelyck als hy van de swangere vrouw in spyse ofte drancke gebruyct wort.*

Een 17de eeuws Antwerps kruidenboek behandelt eveneens dit onderwerp en beschrijft vijf kruiden *om geen cinderen te krijgen* en twee kruiden om abortus te plegen.

Figuur 9

Ook de gezinsgrootte kan aan de hand van dit cijfermateriaal worden bepaald. Een vrouw die op jonge leeftijd (20 jaar) huwt en haar menopauze treedt op 42 jaar in, kan 7 tot 10 kinderen baren. Een vrouw, die haar huwelijk tot haar 30ste uitstelt, brengt 4 tot 6 kinderen ter wereld. Indien de vrouwelijke populatie gemiddeld 2,1 kinderen baart, blijft het bevolkingscijfer op peil. Zelfs met de toenmalige kindersterfte van ruim dertig procent was de bevolkingsaanwas explosief. Met het berekende groeicijfer van 1,46 voor Aartrijke, was de verdubbeling van de bevolking in nauwelijks 47 jaar een feit.

Besluit

Met toepassing van de methodiek van de gezinsreconstructies wordt een *tool* aangereikt, die historisch-demografisch diepteonderzoek toelaat en verder reikt dan oppervlakkige beschrijvende statistiek. Als het ware kan binnengetreden worden in het huwelijksleven van onze voorouders. Er wordt een wetenschappelijk gestaafd antwoord gegeven op o.a. het

seksuele prenuptiale gedrag, het eventuele gebruik van anticonceptiva en het volgen van de kerkelijke voorschriften ...

De *case study* over het agrarische Aartrijke in het midden van de 18de eeuw bezorgt ons gegevens, die met een hoge zekerheidsgraad voor de aanpalende dorpen mogen worden doorgetrokken.

Het ontbreken aan een massa dergelijke onderzoeken ligt ongetwijfeld aan het uiterst arbeidsintensieve karakter van de methodiek, die zich weerspiegelt in het verzamelen en het verwerken van de gegevens.

Bibliografie

VANDENBROEKE Chris, *Vrijen en trouwen van de Middeleeuwen tot heden*. Brussel / Amsterdam, 1984 p.107-154

DEVOS Isabelle & LAMBRECHT Thijs (red.), *Bevolking, voeding en levensstandaard in het verleden. Verzamelde studies van prof. Dr.*

Chris Vandenbroeke, Gent, 2004 p.183-365

CAPPON Géry, *Historisch-demografisch onderzoek Aartrijke*

Loppem Zedelgem in het midden van de 19de eeuw. Zedelgem, 2001

POLLET Jules, *Bijdragen tot de geschiedenis van Aartrijke: 1740-1814*. Aartrijke, 1986 (p.24-35)

VANDENBROEKE Chris, *Over geboorte en dood, vrijen en trouwen.*

Evolutie van de Vlaamse bevolking van de middeleeuwen tot het derde millenium. Cursusgids van de Universiteit Vrije Tijd (Davidsfonds Leuven, 1997)

Géry CAPPON
Patrijzenhoek 9
8210 Zedelgem

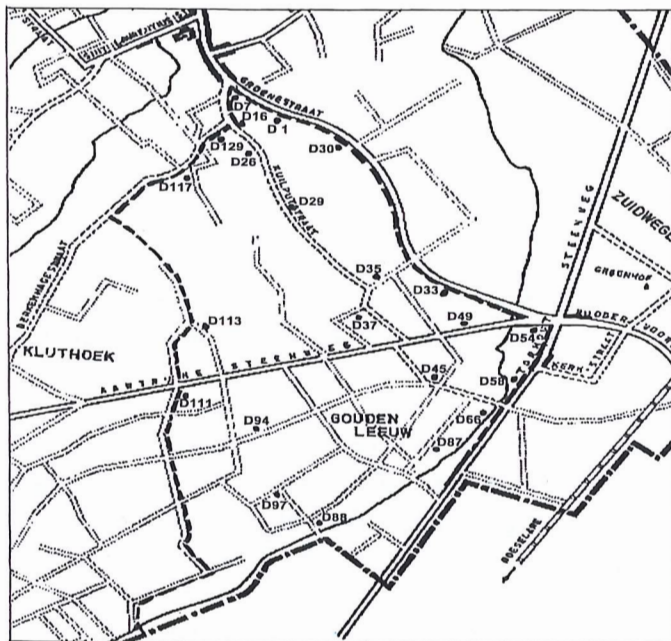
Zedelgem anno 1937, sectie D (4/5)

Voor de toekenning van de huisnummers in sectie D kwamen de woningen gelegen tussen het dorp en het station in aanmerking. Van de kerktoren in het dorp uit gezien zou dit het Z-O van de gemeente zijn. Op het bijgevoegd grondplan van de gemeente wordt deze zone met een zwarte stippellijn afgebakend. Zoals gewoonlijk zijn er op deze bijgaande kaart enkele raakpunten aangebracht.

Nu nog enkele nadere gegevens over deze afgebakende zone. Gemakshalve beginnen we aan Zuidwege. We nemen de Torhoutsesteenweg richting Torhout. We volgen deze tot aan de grens met Veldegem. Dan trekken we rechts landinwaarts langs deze grens tot aan de Hollevoordestraat. Hier gaan we verder rechts tot aan de Berkenhagestraat die we dan verder volgen tot aan de Groenestraat. Ten slotte volgen we deze Groenestraat tot aan Zuidwege en zo zijn we rond. De omtrek van deze zone en al wat er in ligt krijgt de nummering van de sectie D. De volgorde van de huizen en de straten wordt verder weergegeven in de hiernavolgende lijsten.

Het beginpunt van de sectie D is het huis in de Groenestraat, gelegen aan de graantoren van de firma Dumon op de hoek van de Groenestraat met de Joos Vereeckestraat, destijds bewoond door meester L. Pans.

sectie D

Groenestraat

- 1 Pans Karel – Cools Emma
- 2 Lootens Julien-Rommel Lucie
- 2bis Devos Leonard-Ketels Amelie
- 3 Vandekerckhove Camiel-Deknock Elza
- 4 Vanderhispaillie Leopold-Devriendt Maria
Hauwaert Jan-Gobert Elodie
- 4bis Devriendt André-Hoorens Romanie

- 5 Devriendt Karel-Reynaert Celina
Devriendt Marcel-Vanhollebeke Maria
- 6 Vanhoutte Henri-Slabbinck Eugenie
- 7 Dhollander Leon-Delanghe Irma

Zedelgem Groenestraat - Doorp.

Berkenhagestraat

- 7bis Jonckheere Alfons-Proot Maria
- 8 Buffel Arseen-Forrier Rachel
- 9 Deketelaere Edmond-Damme Clemence
- 10 Deketelaere Leon-Deknock Gabrielle
- 11 Develter Joseph-Gevaert Julienne
- 12 Copman Camiel-Deketelaere Felicie
- 13 Versyck Medard-Deketelaere Eliza
- 14 Vandenabeele Arthur-Dewaele Emilie
Vandenabeele Felicie en Jeroom

- Vandenabeele Edmond-Deketelaere Leonie
 15 Cools Karel-Aneca Julia, Cools Maria
 16 Vandevannet Henri-Deketelaere Maria

Kuylputstraat

- 17 Claeys Leonard-Tanghe Rosalie
 18 Devos Hector-Maes Irma
 19 Benoot August-Vanhove Leonie
 Benoot Maria en Aimé
 20 Vermaut Camiel-Ryheul Leonie, Vermaut Maurice
 21 Nyssens Camiel-Bostijn Irma
 22 Deketelaere Camiel- Vanhollebeke Leonie

Joos Vereeckestraat

- 23 Sabbe Karel-Foré Pharaïlde
 Sabbe Remi en Gaston
 23bis *Hoek Joos Vereeckestraat en Groenestraat :*
 Dumon Aimé-Jonckheere Alice
 24 Dhondt Karel-Deblauwe Amelie, Dhondt Gaston
 Dhondt Camiel-Vandenberghe Alexia
 25 Keereman Joseph-Piceu Maria

Kuylputstraat

- 26 Lievens Gabriel-Vandenbruwaene Martha
 27
 28 Vandenberghe Camiel-Vyncke Zoë
 28a Verleye Alois-Ryheul Idalie
 Rommelaere Leopold-Verbeke Georgine
 28b Baes Oscar-Ryngaert Demetrie, Ryngaert Maria
 28d Verplancke Camiel-Bullinck Zulma
 29 Heindryckx Leon-Bonte Amelie
 29a Heindrickx Leonard-Pante Maria

Groenestraat

- 30 Segaert Pieter-Devos Elodie
Debruyne Maurice-Segaert Angela
- 31 Taveirne Pieter. Taveirne Ferdinand. Taveirne
Leonie
- 32 Stubbe Edmond
Pattyn Karel-Deknock Alida
- 33 Pattyn Agnes en Herman
Clicteur Eligius-Verhaeghe Alice
- 33bis Clicteur Gaston en Zoë
Vanhollebeke Robert-Cardon Emerence
Vanhollebeke Julien-Baert Judith

Marsbiebuyckwegel

- 34 Dejaegher Henri-Keirsebilck Leonie
Dejaegher Alfons-Vananneyt Augusta
- 35 Daenekindt Leon-Verhegge Marie
- 36 Snauwaert: *zie verder Kuylputstraat*

Aartrijkesteenweg

- 37 Rommel Achiel-Verscheure Marie
Rommel Stanislas
- 38 Monbailliu Amaat-Sobry Marie

Kuylputstraat

- 36 Snauwaert Karel-Vandekerckhove Marie
Snauwaert Rachel
- 37&38 *Zie Aartrijkestwg. hiervoor*
- 39 Hast Richard-Sobry Adronie
- 40 Hast Hippoliet-Deketelaere Romanie, Hast Alois
- 41 Vanbelle Waldemar-Hast Martha
- 42

- 43 Sys Hilaire-Vandenberghe Valerie
Vandenberghe Achiel-Eecloo Pauline
44 Willem Marcel-Sobry Romanie Maes Arthur-
45 Caelenberghe Angela

Aartrijkesteenweg

- 46 Allemeersch Edward-Neels Marie
46a Bultynck Cyriel-Dekimpe Irma
46b Vandeportaele Hector-Deprez Adriana
46c Vandenberghe Hector-Ramon Urbanie
47 Stubbe Gustaaf-Van Hoverbeke Madeleine
48 Clarysse Hector-Meeuws Marie, Clarysse Jooris
49 Allaert Maurice-Ryheul Irma
50 Vercruysse Jules-Haesaert Madeleine
51 Ryheul August-Cremmery Alice
52 Cremmery Camiel-Folens Maria, Cremmery Marcel
52bis Buffel Camiel-De L'Ange Alice
53 De l'Ange Victor-Verhaeghe Marie, De l'Ange
Camiel en Rachel

Thouroutsteenweg

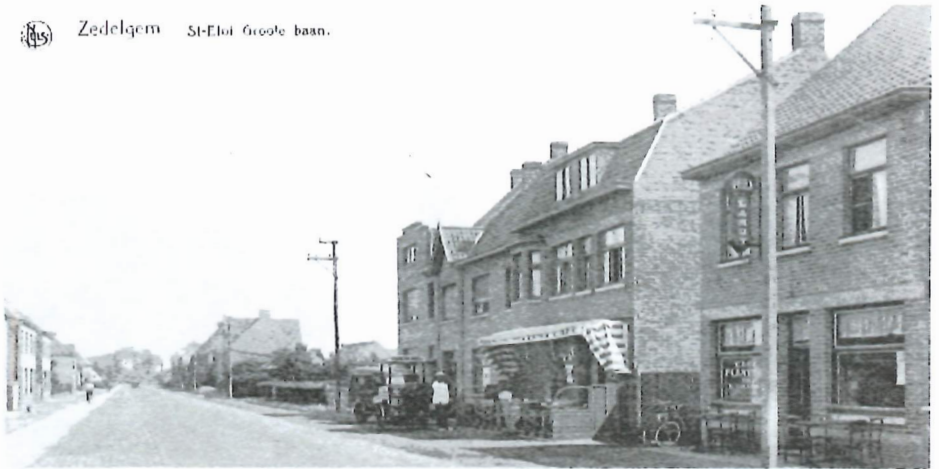
- 54 Stubbe Camiel-Vanryckeghem Marie Vanhollebeke
55 David-Vanhollebeke Sylvie, Vanhollebeke Maria
Vanhollebeke Michel-Beauprez Romanie
55a Van Eecke Louis-Lootens Zulma
55b Vercruysse Leon-Lootens Zulma, Vercruysse
56 Maurice
Mostaert Gustaaf-Vandaele Martha
57 Vanhollebeke Sylveer-Vanbelle Germaine
58 Vanbelle Jules-Vandeveld Febronie
59 Claeys Raymond-Devuyst Rachel
60 Reynaert Petrus-Sobry Madeleine

*Kruispunt Zuidwege
1e huis links is Thouroutsteenweg D 54 (foto Meny)*

Kuylputstraat

- 62 Neels Cyriel, Henri en Edward, Neels Augusta,
Juliana en Madeleine
- 62a Maertens Richard-Callens Maria
- 62b Vanryckeghem Gustaaf - Ongenae Romania en
Vanryckeghem André
- 62/3 Deruyter Cyriel-Vanhaelemeersch Elza
- 62/5 Derous Michel-Nollet Flora
- 62/6 Deroo Edmond-Vanmoortel Germaine
- 62/7 Depoorter Lucien-Casteleyn Elisabeth
- 63 Vanbelle Polydoor-Tanghe Emma
- 64 Vantroostenberghe Camiel-Slabbinck Maria
Vantroostenberghe Cyriel en Pieter

Thouroutsteenweg

- 64bis Devooght Cyriel-Verduyn Alexa
65 Danneel Richard-Serreyn Alida, Danneel Sylvie
66 Danneel Michel-Anthierens Cesarine
67 Vermeulen Honoré-Saelens Irma
Saelens Edward-Vanbelle Melanie
67bis Anthierens Edward-Delanoye Stephanie
68 Verplancke August-Bossuyt Octavie,
Verplancke Maurice
68bis Bossuyt Leon-Strubbe Leonie
69 Vanthournout Edmond-Baessens Bertha
Vanthournout Adrienne
Vanthournout Th.-Cappelier Zenobie
70 Claeys Aimé-Demuyt Germaine
Huys Sylvie wed. Maertens Camiel
71 Eecloo Alberic-'t Kint Gerarda
72 Vercruysse Oscar-Deketelaere Virginie
73 D'Haese Romanus-Bauters Cesarine

- Neels Cyriel-Galle Adriana
 73bis Hollevoet Jules-Kinsabil Georgina
 74 Maertens Richard-Callens Martha
 75 Deruwe Theophiel-Saelens Bertha
 76 Portier Lucie
 77 Claeys Jeroom
 78
 79
 80 Keirsebilck Hector-Vermeersch Leonie
 80bis Roose André-Theis Josephine
 80bis Bolle Maurice-Cools Germaine
 81a Dewulf Leo-Vandevoorde Josephine
 81b Strubbe August-Maertens Rachel
 82 Beernaert Joseph-Claeys Eugenie
 Beernaert Beatrice, Camiel en René
 83 Gekiere René-Ramon Sylvie

Kruishillestraat

- 84 Ollivier August-Huyghe Elodie
 85 Neels Karel-Kerckhove Leontine
 86 Vanbelle Leonard-Eecloo Euphrasie
 Eeckman Adrienne

Thouroutsteenweg

- 87 Borra Jules-Beuselinck Eugenie, Borra Maria
 88 Teerlinck Camiel-Blomme Martha

Schatting

- 89 Verplancke Edward-Viaene Emerence
 Verplancke Agnes, August en Maurice
 90 Meeuws Leonard-Beauprez Leonie
 Meeuws Achiel-Rogiers Valerie

- 97 Slabbinck Henri-Vyncke Florentia
Dekorte Camiel-Deceuninck Maria

Kruishillestraat

- 91 Walcarius Henri-Vanmaele Emma
92 Verplancke Camiel-Clarysse Marguerite
93 Buffel Remi-Deweerd Maria
94 Taveirne Jules-Vermeersch Maria
95 Goegebeur Hector-Clarysse Adronie
96 Moeyaert August-Vanslambrouck Juliana
97 Dekorte: *zie Schatting*
98 Allemeersch Pieter-Vandenberghe Coralie
Allemeersch Oscar, Clarysse August-Allemeersch
Sylvie
99 Sobry Hector-Verschaeve Emma
Verschaeve Pieter
Kempinck Marcel-Sobry Juliana
100 Maertens Camiel-Depestel Emma

Kuylputstraat

- 101 Deprez Cyriel-Devooght Leonie Deprez Camiel
Vanacker Madeleine
101bis Claeys Victor-Teetaert Alida

Strubbeslag

- 102 Verhelst Edmond-Maertens Marguerite
Bonte Valerie
Verhelst Eveline, Desiré, Marcus, Maurice,
Omer en Sylvère
102a David Leopold-Cappelier Louise
102bis Hast Marcel-Cappelier Marguerite
103 Vandenabeele Flavian-Beernaert Maria

Aartrijkesteenweg

- 102a Buffel Arseen-Vandamme Bertha
- 102bis Bogaert Camiel- Monbailliu Hortence
- 103bis Vergauwe Hector-Pollet Bertha
- 103/4 Cappelier Leon-Demeyer Malvina
- 104 Strubbe Julien-Simoens Julia, Strubbe Pieter
- 104a Verhaeghe Gaston-Segaert Angela
- 104b Deblauwe Arseen-Vanackere Yvonne

Lijsterstraat

- 105 Van Paemel Henri. Van Paemel Idalie
- 106 Rosseel Polydoor-Lagast Louise
- 107 Vanackere Camiel - Bouba Eugenie en
Vanackere René
Lingier Pieter-Vandewalle Hortence
- 108 Lingier Remi-Hoste Adronie
Vanackere Alois-Bouba Eugenie
- 109 Vanackere August-Floré M.-Louise
- 110 & Buffel Camiel-Thermote Elisa
- 111
- 112 *Zie Hollevoordestraat hierna*
- 113 Verhelst Richard-Saelens Leontine
Dewitte Richard-Vanhullebusch Pharaïlde
Dewitte Juliana

Hollevoordestraat

- 110 Declerck Leo-Vandendriessche Zulma
Deroo Theophiel-Vandergucht Leonie
- 111 Calleeuw René-Debusschere Germana
- 112
- &113 *Zie Lijsterstraat hierboven*
- 114 Deroo Jerome-Caerels Elodie

- 115 Deroo Theophiel-Vandergucht Leonie
 Verhelst Alfons-Vanparys Maria
 Verhelst Jules, Marcel, Elza, Flavie en Yvonne
 116 Buffel Tryphon-Jonckheere Sylvie Buffel Jan

Berkehagestraat

- 117 Gurdebeke Felix-Debruyne Eliza
 Gurdebeke Jooris en René
 118 Aneca Remi-Heindryckx Adronie
 119 Heindryckx Amaat-Slabbinck Albertine
 Cremmery Maurice-Slabbinck Juliana
 120 Haesaert Polydoor-Teetaert Emilie
 Haesaert André, Arthur en Gerard
 121 Vanacker Amelie
 122 Deketelaere Edward-Demeyer Emma
 123 Bogaert Achiel-Versyck Prudence
 124 Foré André-Mortier Laura
 125
 126 Devlieger Karel-Callens Melanie
 Devlieger Georges-Hoornaert Irma
 127 Deloof Maurice-Vandesande Adrienne
 128 Kempe Oscar-Vanhoutte Renilde Kempe Roger
 129 Vanthournout Camiel-Windels Julie
 Vanthournout Maurice

Statistiek

Aantal bewoonde huizen anno 1937, dit na de toevoeging van de sectie D :

Sectie	Toestand midden 1931	Toestand midden 1937	Vershil + of -	Procentueel verschil + of -
A	98	131	+33	+ 33,67 %
B	122	160	+38	+ 31,14 %
C	158	179	+21	+13,29 %
D	121	165	+44	+ 36,36 %

André Kempinck
Kezelbergstraat 4
8210 Zedelgem

Warme voeten op de stoof

In onze moderne comfortabele huizen van tegenwoordig moeten we maar even op de knop drukken en we hebben licht. De centrale verwarming zorgt moeiteloos voor een constante temperatuur in onze woonkamer. Thermostatische kranen op de radiatoren bepalen zelfs de warmte in iedere kamer afzonderlijk. De open haard wordt nog wel eens ontstoken, maar dan louter voor de gezelligheid. Als ik even terugdenk aan die winteravonden uit mijn kindertijd, dan voel ik een behaaglijke “ouderwetse” warmte. De Leuvense plattebuiskachel zorgde niet alleen voor warmte maar ook voor een gezellige sfeer in de huiskamer. De ronde gietijzeren kachelpot stond gloeiend heet en nodigde het hele gezin vriendelijk uit om er rond te gaan zitten. Onze voeten plaatsten we op de “stovevoet”... heerlijk was dat! We bakerden tot de bloempjes op onze benen gebakken stonden.

Maar vóór de in gebruikname van de plattebuiskachel, pakweg midden 19de eeuw, warmde men ook de voeten. De haard was toen de belangrijkste plaats in het huis. Men maakte er dagelijks eten op klaar en men verwarmde er zich aan. Voordat in 1832 de lucifer werd uitgevonden, was vuur maken een tijdrovende karwei. Met behulp van de tondeldoos werd vuur geslagen en met in solfer gedoopte hennepstokjes ontstak men het haardvuur. Het haardvuur werd 's avonds niet gedoofd. Men dekte de houtskolen toe met hete as zodat het bleef smeulen. Men zette dan een aarden of koperen vuurstolp over de nog hete as om brand te voorkomen. Door de luchtgaatjes van de

vuurstolp bleef de asse smeulende. Ook de doofpot werd soms gebruikt om de hete houtkooltjes te bewaren voor 's anderendaags. Indien toch het vuur uitgedoofd was ging men met de vuurlepel of met een oude klomp naar de burens om vuur te lenen. Soms gebruikte men daarvoor ook een soort lollepot met gaatjes (een aarden vuurpot of vuurketeltje met rondom luchtgaatjes).

Wilde men de koude voeten verwarmen tijdens het kantklossen, dan maakte men gebruik van allerhande soorten van voetstoofjes. Er zijn exemplaren gemaakt van hout, van koper, van aardewerk, van blikplaat, gietijzer,... Men schepte gloeiende houtskooltjes uit de haard en legde die in het bakje van het voetstoofje. Die hete kooltjes straalden de warmte uit door openingen in de bovenrand en aan de twee zijkanten. Er bestaan heel eenvoudige en hele mooie gedecoreerde exemplaren. Dikwijls werden dergelijke voetstoofjes als verlovings- of huwelijksgeschenk gegeven aan de bruid. Vooral in Nederland zijn er fraaie exemplaren gemaakt in kerfsneetechniek.

De "lollepot" of het vuurkorfje was meestal van aardewerk of van koper gemaakt; Dr. J. Weyns spreekt ook van "*vuurpot, lauwerpot, lauwerken, grispot, hollepot, lolle*". Hij werd ook door de vrouwen meegenomen naar de kille kerk of naar een andere onverwarmde plaats. Het voorwerpje heeft de vorm van een korfje of hengselmandje. De aarden voetstoof had een vast rechtopstaand hengsel, bij de koperen kan het hengsel vast of scharnierend zijn. De vrouw stak er gloeiende houtskooltjes in die de warmte uitstraalden door openingen in de bovenrand. Deze openingen waren meestal hartvormig. In Torhout, maar ook in veel andere centra heeft men van die liefvallige,

eenvoudige, volkse, roodbakken, aardewerken vuurkorfjes, al dan niet geglazuurd, gemaakt. Willemeys heeft in Torhout prachtige siervuurkorfjes gemaakt. Ze waren niet bedoeld om te gebruiken. Het waren louter pronkstukjes.

Een ander, eerder zeldzaam voorwerp in aardewerk was de zogenaamde luierdroger. Het waren een soort aardewerken kachelletjes met typisch langgerekt model. Men noemt ze ook ten onrechte, schipperskachelletjes. Men kon ze ook gebruiken als hulpmiddel voor kelderverwarming.

Indien u nog een dergelijk oud volksstoofje in de kelder hebt staan, haal het tevoorschijn en geef het een bevoorrechte plaats, want het zijn zeldzame oude gebruiksvoorwerpen geworden.

Korte beschrijving van de foto's

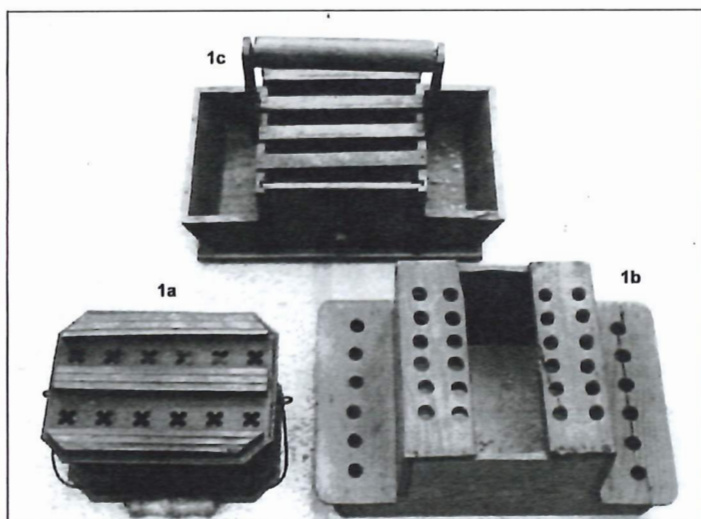

Foto 1a: Rechthoekig, in blik geslagen voetstooftje met scharnierend deksel en dito hengseltje met houten handvatje. Vlaanderen, einde 19de eeuw. Privaat bezit.

Foto 1b: Houten bakje met ronde gaatjes bovenaan en aan de zijkanten; daarin plaatste men meestal een vuurkorfje van het type foto 2. Het vaste handvat van het aarden vuurkorfje stak dan door de opening bovenaan. Het voetstooftje werd vroeger zowel in huis als in de kerk gebruikt. Eigendomsinitialen "J.B. Vlaanderen" in het opstaande hout gesneden, 18de -19de eeuw. Privaat bezit.

Foto 1c: Voetstooftje in hout en ijzer; de twee zijvoetplankjes ontbreken; schuifdeurtje; binnenin een geslagen blikken bakje voor de houtskooltjes; scharnierend handvat. Vlaanderen, 18de -19de eeuw. Privaat bezit.

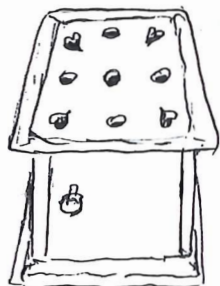
Foto 2: Heel mooi vuurkorfje in rood, gedeeltelijk geglaazuurd aardewerk uit Torhout. Deze lollepot heeft een vast hengsel;

mooie hartmotiefjes op de bovenrand laten de warmte door. Dit vuurkorfje komt uit de verzameling van Achilles Van Acker. Het stond vroeger bij hem thuis in de oude keuken bij de haard. Vlaanderen (Torhout), 18de-19de eeuw. (Veiling A. Van Acker, oktober 1979-catalogus: Galerie Garnier, Brugge nr. 116-117 blz. 50, lot nr. 437 "Vuurpot-Chaufferette: Rood Torhouts aardewerk-Faïence ancienne de Tourhout"). Privaat bezit.

Korte beschrijving bij de tekeningen

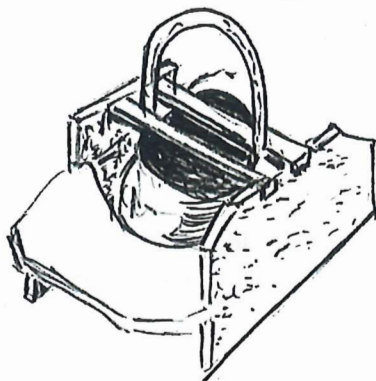
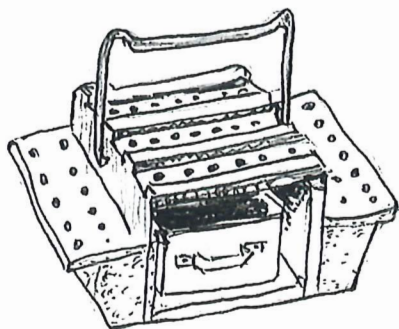

Geelkoperen vuurpotje met vast hengsel: Vlaanderen, einde 18de eeuw – met houtskoolspatel.

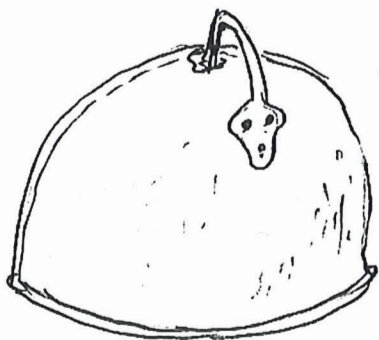

Eikenhouten voetstoofje met deurtje; warmtegaatjes in het bovenvlak (ronde en hartvormige); einde 18de- begin 19de eeuw.

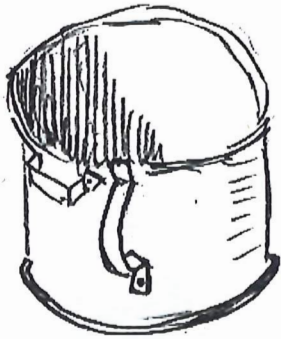
Houten voetstooftje met scharnierend hengseltje,
geelkoperen houtskoolbakje binnenin.

Aarden vuurkorfje in een houten
armatuur. Vlaanderen 18de - 19^{de}
eeuw.

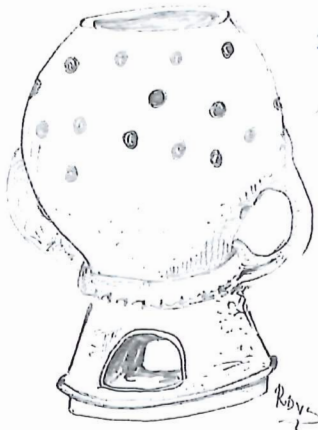
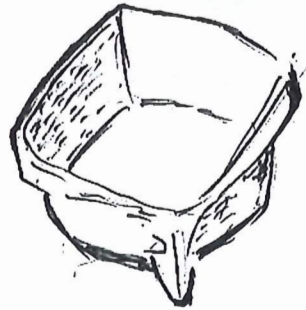

Geelkoperen vuurstolp met
vaste handgreep (Gent,
Bijloke)

Een koperen vuurpotje voor
voetstooftjes (Gent, Bijloke)

Een aarden vuurpotje voor
voetstooftjes (Gent, Bijloke)

Een zgn. luierdroger in donkere
mangaanbruine glazuur.
Vlaanderen, Nederland: 18de - 19^{de}
eeuw.

Aarden vuurkorfje of lollepot met hartopeningen en vast hengsel. Type Torhouts aardewerk. Vlaanderen, 18de - 19de eeuw.

Aarden vuurkorfje, volledig open model. Vlaanderen, 18de - 19de eeuw.

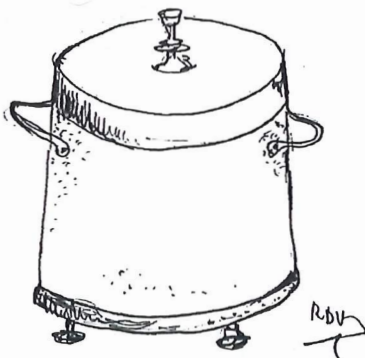

Aarden vuurstolp met ringeloortechniek versierd. Vlaanderen of Nederland, 18de eeuw.

Geelkoperen doofpot. Vlaanderen 18de eeuw.

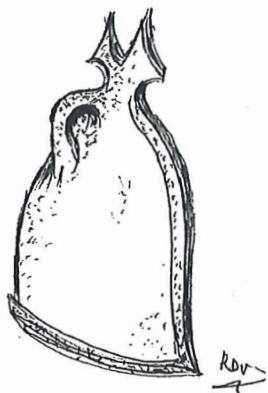
Roodkoperen doofpot
pootjes. Nederlands
18de - 19de eeuw.

op
type

Smeedijzeren vuurstolp. 18de-
19de eeuw

Figuur 9 Aarden vuurstolp; 2de helft van de 17de eeuw.

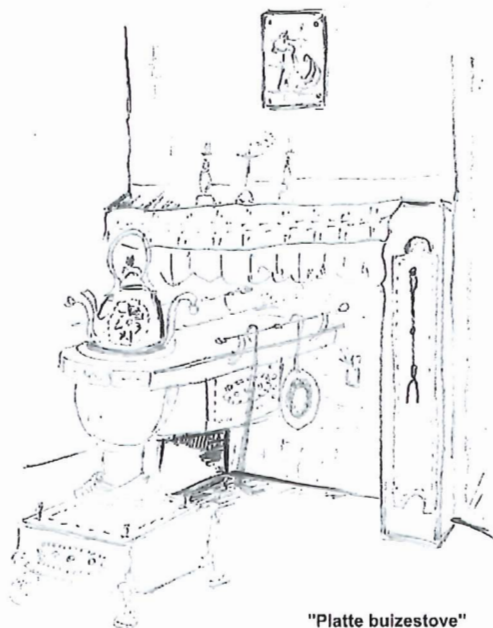
Bibliografie

Dr. WEYNS J., *Volkshuisraad in Vlaanderen*, 1974, hoofdstuk 1: Haardgerief, blz. 62-68.

DE KLEYN J., *Volkvaardewerk in Nederland sedert de late middeleeuwen*, 1968, blz. 162-164 en 170-172.

DE ROY VAN ZUYDEWYN Noortje, *Antiek van het Nederlandse Platteland*, 1982, blz. 86-87.

Dr. DE HAAN Tjaard, *Onze Volkskunst*, 1979, blz. 270-272.

"Platte buizestove"
Leuvense kachel, 19de eeuw

R.D.
97

Tekeningen naar dr. J. Weyns door R. Decock

Roland Decock
Koning Albertstraat 122
8210 Veldegem

